

PUBLIKACIJOS

AUDRONE GLOSIENE

LAIŠKAI LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO MINISTERIJAI
KNYGŲ LEIDYBOS KLAUSIMU

I. VAIKŲ LITERATŪROS KATALOGO SUMANYMAS

Lietuvos motinoms ir vaikams globoti organizacijų sąjunga¹, veikusi 1928—1940 m., rūpinosi ne vien vaikų sveikata, jų globa, bet ir dvasiniu auklėjimu. 1934 VI 15 prie Sąjungos buvo įsteigta pedagoginė komisija: prof. J. Vabalas-Gudaitis (pirmininkas), O. Kriščiūnienė, dr. V. Lazeronas, dr. A. Birutavičienė, V. Daugirdaitė-Sruogienė, M. Nemeikšaitė, S. Ciurlionienė, Karužienė, A. Endziulaitienė ir A. Gučas. Komisija, konstatavusi, „kad mūsų vaikų literatūra nėra tinkamai sutvarkyta, nėra kriterijaus vaikų knygoms pasirinkti“², kreipėsi į Švietimo ministeriją siūlydama parengti sisteminių anotuotą vaikų literatūros katalogą. Šis dokumentas saugomas Lietuvos valstybinio archyvo Lietuvos Respublikos švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamento fonde (F. 391. Ap. 4. B. 1787. L. 1.). Matyt, prašymas skirti šiam darbui lėšų nebuvo patenkintas, nes katalogas nepasirodė.

Lietuvos motinoms ir vaikams globoti organizacijų sąjunga Lietuvos Raudonojo kryžiaus draugija, Kauno miesto savivaldybė, Lietuvos moterų globos komitetas, Kūdikų gelbėjimo draugija, Pieno lašo draugija, Lietuvos žydų sveikatos apsaugos draugija, Draugija kovai su tuberkulioze, Žydų našlaičių namai, Žydų vaikų namai, Lietuvos akliesiems globoti draugija, Kauno miesto ligonių kasa, Siaulių, Marijampolės, Panevėžio, Vilkaviškio apygardų ligonių kasos, Klaipėdos labdarybės draugija „Globa“, Lietuvos gailestingųjų seserų sąjunga

1935 m. IV mėn.

Jo ekselencijai

Ponui Švietimo Ministeriui

Mūsų vaikams skiriama literatūra, kad ir negausi, bet ir toji pati nėra sutvarkyta. Yra vertingų meno bei pedagogikos atžvilgiu leidinių, bet taip pat yra daug mažaverčių, arba net tam tikru atžvilgiu žalingų. Be to iki šiol niekur nėra nurodoma, kurio amžiaus ir kurio būdo bei

¹ Sąjungai priklausė 23 organizacijos ir draugijos. Ji išlaikė 26 sveikatos centrus visoje Lietuvoje, 3 pedagoginių konsultacijų kabinetus, Motinos ir vaiko muziejų Kaune (įst. 1932 m.) su biblioteka, organizavo kilnojamasias parodas, paskaitas, leido brošiūras, surengė dvi konferencijas (1931 m. ir 1937 m.) ir išleido jų medžiagą.

² Antrosios Lietuvos motinoms ir vaikams apsaugoti konferencijos darbai. — K., 1937. — P. 25.

palinkimų vaikui kuri knyga tinka. Vaikas, skaitydamas menkos vertės knygas, gadina sau vaizduotę, skonį, būdą ir morališkai susmunka. Skaitydamas ne savo amžiui skirtą knygą kartais nustoja domėtis literatūra arba ima ieškoti pigaus turinio romanų ir pan. Taip pat vaikas per literatūrą gali išplėsti savo gerąsias savybes arba padidinti blogąsias, pavyzdžiui, vaikas svajingo būdo, skaitydamas vien fantastinius aprašymus dar labiau nutola nuo realybės, o vaikas su žiaurumo palinkimais, skaitydamas žiaurių nuotykių aprašymus dar labiau savo blogą palinkimą pagilina.

Kitur, tarp kitko ir paš. mūsų kaimynus latvius, jau yra sudaryti specialūs vaikų literatūros katalogėliai, kuriuose yra trumpi, autoritetingų asmenų sudaryti knygų įvertinimai, kuriuose knygos yra suskirstytos sulig turiniu ir atsižvelgiant į vaiko amžių.

L. M. ir V. G. org. sąjunga, turėdama visa tai prieš akis, sumanė parūpinti lietuvių vaikų literatūros sisteminį knygų katalogą, kuriame 1) būtų atrinktos geros knygos nuo mažaverčių ir žalingų, 2) suskirstytos sulig vaikų amžiaus, t. y. nurodant, kuri knyga kurio amžiaus vaikui tinka ir 3) duotos trumpos knygų recenzijos, įvertinimai. Iš jų tėvai ir auklėtojai galėtų orientuotis knygos turiniu ir sulig tuo spręsti, kurio būdo ir palinkimo vaikui kuri knyga tinka, kad knyga atliktų šavo auklėjimo ir pataisymo tikslą, būtų psichinės ortopedijos priemone.

Tuo tikslu tam katalogui sudaryti susidarė komisija, į kurią kviečiami: V. Daugirdaitė-Sruogienė, V. Ruzgas, D. Čibas ir V. Čižiūnas.

Katalogas numatoma leisti apie 10 lankų (po 16 puslapių kiekvienas), nedidelio formato. Katalogo paruošimas ir atspausdinimas atseitų 4500 litų, kaip matyti iš čia pat pridėtos sąmatos (byloje nėra — A. G.). Dalį išlaidų galima būtų gražinti parduodant katalogą kad ir po 50 centų, o taip pat gavus knygynų skelbimus.

Katalogas turėtų būti išsiuntinėtas visoms mokykloms, bibliotekoms, knygynams ir šiaip parduvinėjamas.

Toliau manoma leisti kasmet vaikų literatūros bibliografinius biuletenius.

L. M. ir V. G. org. sąjunga prašo Tamstą, Pone Ministeri, duoti lėšų tam katalogui išleisti ar tai pašalpos ar tai paskolos formoje. Paskola galėtų būti gražinta knygomis.

Sąjungos pirmininkė J. Tūbelienė
Už sekretorę M. Nemeikšaitė

II. VYDUNO LAISKAS APIE VERSTINES LITERATūros LEIDIMĄ

Pirmaisiais nepriklausomos Lietuvos gyvavimo metais grožinės literatūros vertimų leidimą organizavo Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisija. Jos sekretoriaus V. Krėvės-Mickevičiaus paskelbtą vertimų leidimo programą¹ Vydūnas įvertino gana kritiškai (publikuojamas

¹ Krėvės-Mickevičius V. „Skaitymai“ — naujas žurnalas // Lietuva. — 1920. — Lapkr. 7. — Nr. 243.

Vydūno laiškas Svetimo ministerijai saugomas Lietuvos valstybinio archyvo Lietuvos Respublikos švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamento fonde (F. 391. Ap. 4. B. 1263. L. 3—4). Pažymėtina, kad ir vėlesniais metais vertimų darbas vyko stichiškai, ne visada buvo parenkami geriausi kūriniai², dominavo dramos kūrinių vertimai, nors jie mažiausiai skaitomi, trūko vertingų prozos kūrinių³.

Tilžėj 14 lapkr. 1920

Svietimo Ministeriai

Skaitiau „Lietuvoj“, kad ketinama valdiavos pinigais leisti garsiųjų kitų tautų rašytojų veikalus verstus į lietuvių kalbą. Tur būt ir Svetimo ministerijos vyrai bus pastebėję, kad aš jau seniau turėjau priežasties viešai apie tai kalbėti, kad labai dažnai parenkami netikę veikalai. Sis pavojus ir šiandien mums gręšia. Mums turi rūpėti dvasinė tautos sveikata. O ne vien ta. Mes turime pasistengti dvasines tautos galias auginti ir stiprinti. Tam tinka šalia mūsų dar geriausieji kitų tautų rašytojų veikalai. Bet neturėdami per daug lėšų reikėtų ir iš geriausiųjų minimų veikalų pasirinkti svarbiausiuosius. Tam reikalingas tikras dalyko pažinimas. Labai mūsų tautai svarbu, kad mes jai neruoštume dvasios peno iš tos raštijos, kuri aiškina kultūros puovėsio klausimus. Mums vien būtini tokie veikalai, kurie žadina gyvybės kvapą. Pilnai jau mums užtenka iš Ibseno ir Sudermanno dramų tos, kurias jau turime. Sudermanno gal dar reikėtų versti romaną *Frau Sorge, Žmonelė Rūpestis*. Bet nieko kito. Prašom paskaityti, ką garsiausieji Vokietijos raštijos istorikai apie šio rašytojo veikalus sakol Ir tuojau paaiškės, ar jie mums yra naudingi. Jo dramos gali būti rasi naudingos pribrendusiems rašytojams dramatinei technikai studijuoti, bet ne placiai visuomenei. Ir Ibseno veikalai mums svarbūs tik keli. Pirmia reikia versti ir spausdinti pirmiausiuosius pasaulio raštijos veikalus. Todėl gera, kad rengiama spaudai paveikslui Iliada, Odyseia. Vardai turėtų būti imami kiek galint graikų kalbos forma. Jokiu būdu nereikėtų jau spausdinti antros ir trečios rūšies raštus. Kiekvienas sveiko proto lietuvių rašytojas turėtų mieliau padėti, negu bandyti teikti savo broliams supuvusio maisto. Su mielu noru gelbėčiau parinkti iš pasaulio raštijos geriausiuosius veikalus. Patsai ketinu versti Goethės Faustą⁴.

Su tikra pagarba
Vidunas

² Mykolaitis V. Literatūros padėtis Lietuvoj // Zidiny. — 1926. — Nr. 4. — P. 258—260.

³ Biržiška V. Lietuvių spaudos dešimtmetis // Pirmasis nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis. — K.: Sviesa, 1990. — P. 356.

⁴ Keliolika Gėtės „Fausto“ I d. fragmentų nerimuotomis eilėmis Vydūnas išvertė ir paskelbė savo redaguotame žurnale „Darbymetis“ (1921. Nr. 1. P. 47—48; Nr. 2. P. 43; Nr. 3. P. 61; Nr. 4. P. 51; 1923. Nr. 6. P. 52—53; Nr. 7. P. 75—76; 1924. Nr. 8. P. 70—72; 1925. Nr. 9. P. 56—59.). Vyť Kubilius nurodo, kad Vydūnas nutraukė vertimo darbą, sužinojęs apie A. Valaičio rengiamą „Fausto“ vertimą (žr. Kubilius V. Lietuvių literatūra ir pasaulinis literatūros procesas. V.: Vaga, 1983. P. 231).